

Faktaark om Iran

(Fra www.global.no)

HOVEDSTAD: Teheran

ETNISKE GRUPPER: Persere 61%, azeri 16%, kurdere 10%, arabere 3%, lur 6%, balochi 2%, turkmenere 2%

SPRÅK: Persisk (offisielt), tyrkisk, kurdisk, gilaki, mazandarani, luri, balochi, arabisk

RELIGION: Muslimer (offisiell religion) 99.4% (shia 90-95%, sunni 5-10%), andre 0.3%, uspesifisert 0.4% (2011)

INNBYGGERTALL: 79 476 308

STYREFORM: Prestestyre - teokratisk republikk

BELIGGENHET:

Historie

Iran, tidligere kalt Persia, var i oldtiden verdens største og mektigste herredømme. Landet har blitt styrt av en rekke dynastier, og var under mongolsk styre i over 300 år. Under andre verdenskrig invaderte britiske og sovjetiske tropper området. I 1953 var et britisk-amerikansk kupp der de avsatte statsministeren som hadde nasjonalisert oljeindustrien. De satte inn en konge som var vestens alliert. Misnøyen med Shaens (kongens) politikk og hans forsøk på å vestliggjøre det iranske samfunn, førte i 1979 til den iranske revolusjonen. Shaen ble tvunget til å forlate landet og ayatolla Khomeini tok over makten. Det monarkiske styresettet (det at kongen styrte landet) ble forkastet og erstattet med en islamsk republikk. I 1979 okkuperte en gruppe studenter den amerikanske ambassaden i Teheran og tok gisler. Siden den gang har forholdet mellom Iran og USA vært anspent. I 1980 gikk Irak under ledelse av Saddam Hussein til krig mot Iran. Den åtte år lange krigen kostet, i følge vestlige kilder, ca 400.000 mennesker livet. Saddam Hussein og Irak fikk støtte av USA til å føre krigen mot Iran.

Samfunn og politikk

Irans styreform er en blanding av prestestyre og demokrati. Den åndelige lederen er øverste sjef over både presidenten og parlamentet. Han kontrollerer rettsapparatet, media, politiet og militæret. Verken prestene eller den åndelige lederen velges av folket, mens presidenten og parlamentet velges hvert fjerde år. Den iranske grunnloven fra 1979 slår fast at islamsk lov, *sharia*, står over alle lover i samfunnet. I senere tid har Iran vært preget av maktkampen mellom det konservative presteskapet og de mer liberale folkevalgte organene. Iran ble lenge beskyttet, særlig av USA, for å drive med utvikling av atomvåpen. Iran hevdet at det var kun fredelige hensikter med kjernekraftprosjektene. Internasjonale sanksjoner mot Iran ble innført i 2004, og i 2015 inngikk Iran en avtale om å trappe ned på kjernekraftprosjektene. I 2016 godkjente FN Irans nedtrapping og internasjonale sanksjoner fjernes. Ytringsfriheten og retten til å organisere seg i Iran er svært begrenset. Myndighetene kritiseres for bruken av straffemetoder som for eksempel steining til døde.